

OpenUJ

Raport z projektu

autorzy: Konrad Gliściński, Samuel Nowak

I. O projekcie

Projekt „OpenUJ” został zainicjowany na Uniwersytecie Jagiellońskim na początku roku akademickiego 2012/2013 przez dr. Samuela Nowaka oraz mgr. Konrada Gliścińskiego, a patronuje mu prorektor UJ ds. rozwoju prof. dr hab. Maria-Jolanta Flis. Inicjatywę wspierają Jakub Danecki oraz Katarzyna Rybicka.

Celem projektu jest przygotowanie kompleksowego planu wdrożenia polityki otwartości w nauce w najstarszej polskiej uczelni. Naszym zdaniem to tworzona na naszej almae matris wiedza jest jej największym kapitałem. Upowszechnienie wyników prowadzonych na UJ badań będzie sprzyjać zarówno ich obecności w obiegu akademickim, ma ponadto wymiar projakościowy, pozwala bowiem szybko zweryfikować poziom realizowanych projektów. Otwarcie zasobów naukowych to także znakomita forma promocji uczelni i budowania jej kapitału społecznego. Chcemy wspierać ideę otwartej nauki, ponieważ bliska jest nam wizja uniwersytetu jako miejsca prowadzenia niezależnych badań, których wyniki mogą być swobodnie upowszechniane, a płynące z tego procesu zyski maksymalnie uspołeczniwane. Zadania realizowane w ramach projektu:

- **zadanie pierwsze** obejmuje spotkania z przedstawicielami jednostek UJ w celu zebrania istniejących doświadczeń oraz opinii dot. otwartej nauki; chcemy rozpoznać, opisać oraz pomóc w integracji istniejących dobrych praktyk w zakresie otwartej nauki, a następnie przeanalizować konsekwencję wprowadzania zasady otwartości w zależności od dyscyplin naukowych; cel: stworzenie listy rekomendacji dla Uniwersytetu Jagiellońskiego dot. wprowadzenia polityki otwartości (zob. aneks 3);

- **zadanie drugie** polega na opracowaniu propozycji nowych zasad działalności Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego i wprowadzenie systemu publikacji na otwartej licencji autorów związanych z UJ; cel: popularyzacja i upowszechnienie kapitału naukowego uczelni poprzez jego uwolnienie w otwartym dostępie; w konsekwencji zwiększenie kapitału naukowego i społecznego Uniwersytetu;
- **zadanie trzecie** obejmuje wstępną analizę funkcjonowania Biblioteki Jagiellońskiej wraz z opracowaniem propozycji ułatwienia dostępu do jej zasobów; duży nacisk kładziemy na współpracę z Jagiellońską Biblioteką Cyfrową; cel: zwiększenie funkcjonalności BJ oraz promowanie repozytorium JBC wśród pracowników i doktorantów UJ, ponadto wspomaganie procesów integracji systemów wymiany informacji bibliograficznej na UJ;
- **zadanie czwarte** polega na przygotowaniu rekomendacji dotyczących zmian w finansowaniu publikacji przez pracowników naukowych; cel: zwiększenie liczby publikacji na licencji creative commons finansowanych ze środków UJ; w dalszym planie zagwarantowanie stałego i wysokiego odsetka publikacji naukowych ukazujących się na wolnej licencji (zob. aneks 1 oraz aneks 2).

II. Otwarty Dostęp (ang. Open Access)

Podjęty przez nas wysiłek wpisuje się w ogólnoswiatowy trend zmierzający do upowszechnienia idei otwartego i darmowego dostępu do wiedzy (ang. Open Access). Zgodnie z dostępnymi danymi, na świecie już około 350 instytucji wprowadziło zasady otwartego dostępu. Wśród nich można znaleźć placówki czołowe placówki akademickie, takie jak Harvard University, and MIT czy Stanford University¹. Podstawowe definicje Open Access zostały sformułowane w

¹ Spis instytucji, w tym uniwersytetów można znaleźć pod adresem <http://roarmap.eprints.org/> (dostęp 13.01.2014).

następujących deklaracjach - „Budapest Open Access Initiative”, „Bethesda Statement on Open Access Publishing” oraz „Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities”

Sygnatariusze zrewidowanej po 10 latach Budapesztańskiej Inicjatywy Otwartego Dostępu do wiedzy z roku 2002 przez otwarty dostęp rozumieją swobodny dostęp do recenzowanej literatury naukowej w publicznej sieci Internet, zezwalający każdemu użytkownikowi na czytanie, ściąganie, kopiowanie, rozpowszechnianie, drukowanie, wyszukiwanie i linkowanie do pełnych treści artykułów, sczytywanie ich w celu indeksowania, przekazywanie danych do oprogramowania lub wykorzystywanie ich w jakikolwiek legalny sposób bez finansowych, prawnych czy technicznych barier, innych niż te nieodłącznie związane z samym dostępem do Internetu. Jedyną możliwość ograniczania kopiowania i rozpowszechniania oraz ochrony wynikającej z prawa autorskiego — w tym aspekcie — ich zdaniem może wynikać z niezbędnej autorskiej kontroli integralności jego pracy i zachowania prawa do bycia poprawnie oznaczonym i cytowanym². Otwarty Dostęp do wiedzy jest aktywnie promowany przez organizacje międzynarodowe, takie jak [m.in.](http://m.in) UNESCO i OECD, których rekomendacje dotyczące wdrażania polityki otwartego dostępu dostępne są w poniższych dokumentach: UNESCO Policy guidelines for the development and promotion of open access and Principles and Guidelines for Access to Research Data from Public Funding, OECD. Zasady otwartości zostały wprowadzone przez Komisję Europejską w ramach programu wspierania badań i innowacji Horyzont 2020, którego wymogiem jest publikacja rezultatów projektów i metadanych w Otwartym Dostępie.

Dwoma podstawowymi drogami realizacji Otwartego Dostępu są:

- **Zielona droga**, polegająca na udostępnianiu publikacji i wyników badań w otwartym dostępie za pośrednictwem otwartych archiwów i repozytoriów. Za ich pośrednictwem w sieci znaleźć się mogą zarówno teksty niepublikowane i nierecenzowane (preprinty), jak i te, które przeszły już proces recenzji i zostały zaakceptowane do druku

²Na podstawie polskiego tłumaczenia dostępnego pod adresem <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/polish> (10.12.2013 r.)

(postprinty). Sposób ten wybierają autorzy, którzy mają zamiar publikować w uznanych tradycyjnych czasopismach, a jednocześnie chcą zwiększyć zasięg swojej publikacji³.

- **Złota droga**, polegająca na publikowaniu recenzowanych artykułów przez otwarte czasopisma naukowe. W większości przypadków prawa autorskie do tekstów pozostają w dyspozycji autorów, jednak stopień otwartości czasopism nie jest tu jednakowy. Część z nich udostępnia w OD wszystkie materiały bez opóźnień, niektóre pozwalają autorom na archiwizację postprintów, inne zaś wyrażają zgodę na pełną autoarchiwizację⁴.

Obie drogi realizacji Otwartego Dostępu mogą być realizowane za pomocą dwóch różnych modeli prawnych:

- **Otwarty Dostęp Gratis** – darmowy i otwarty dostęp – rozpowszechnianie utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technicznie korzystania z nich zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych wyjątkach przewidzianych w przepisach prawa⁵.
- **Otwarty Dostęp Libre** – wolny i otwarty dostęp – rozpowszechnianie utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego w taki sposób, aby każdy mógł

³ Podaję za ekspertyzą przygotowaną przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 169.

⁴ Podaję za ekspertyzą przygotowaną przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 172.

⁵ Definicja zaproponowana w ekspertyzie przygotowanej przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 264.

mieć do nich dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym wraz z udzieleniem każdemu licencji na nieograniczone, nieodpłatne i niewyłączne korzystanie z nich oraz z ich ewentualnych opracowań; licencja może zawierać postanowienia nakładające na korzystającego zobowiązania nie naruszające istoty uprawnienia do nieograniczonego, nieodpłatnego i niewyłącznego korzystania, takie jak obowiązek przekazania odbiorcy informacji o twórcy, producencie lub wydawcy, przedmiocie licencji oraz o jej postanowieniach, lub obowiązek udostępnienia odbiorcom przedmiotu licencji lub jego opracowania na takiej samej licencji⁶.

III. Znaczenie wprowadzenia Otwartego Dostępu jako zasady funkcjonowania Uniwersytetu Jagiellońskiego

W tym miejscu jedynie skrótowo należy wskazać główne korzyści jakie związane są z wprowadzeniem polityki Otwartego Dostępu dla Uniwersytetu Jagiellońskiego. Byłoby zresztą zgodne z z §2 ustępnym 2 Statutu Uniwersytetu Jagiellońskiego uchwalonego przez Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 7 czerwca 2006 roku , gdzie stwierdza się, że „podstawową zasadą nauczania na Uniwersytecie jest ukazywanie twórczej myśli badawczej oraz osiągniętych wyników; wyraża się w tym jedność nauki i nauczania”.

Z punktu widzenia naszego uniwersytetu należy jednak zwrócić również uwagę na stanowisko w sprawie otwartości zasobów nauki komisji ds. Open Access Polskiej Akademii Nauk, w którym zauważono, że „(...) do korzyści wynikających z wolnego dostępu należą m.in. możliwość szybkiej i powszechnej kontroli poprawności wywołu naukowego i krytycznej analizy pracy, udział w obiegu światowym (e-science) oraz możliwość zwiększenia interaktywności i rozpoznawalności”⁷ . Nie

⁶ Definicja zaproponowana w ekspertyzie przygotowanej przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 264.

⁷ Pełne stanowisko PAN można znaleźć w PANorama Polskiej Akademii Nauk, nr 7 (7) październik 2013.

można jednocześnie zapominać, że obecnie ważnym kryterium oceny pracy naukowej jest tzw. pomiar cytowalności. „Analizy wskazują, że artykuły udostępniane w repozytoriach są nie tylko cytowane więcej ale również i wcześniej”⁸. Jest tak dlatego, ponieważ publikacje naukowe udostępniane w otwartych modelach są łatwiej i szerzej dostępne, w porównaniu z modelem dystrybucji treści naukowych za pomocą metod tradycyjnych (druk). Ponadto system ten pozwala zaoszczędzić czas naukowców poświęcany na dotarcie do artykułów naukowych. Modele Otwarte umożliwiają także wyszukiwanie tekstów poprzez popularne wyszukiwarki internetowe oraz specjalistyczne serwisy. Dzięki odpowiedniemu wdrożeniu Otwartego Dostępu możliwe jest ulepszenie procesów komunikacji naukowej oraz zapoczątkowanie nowych form współpracy pomiędzy samymi naukowcami.

IV. Znaczenie Otwartego Dostępu dla rozwoju Uniwersytetu i jego promocji

Uniwersytet Jagielloński, pomimo swojego historycznego znaczenia, musi aktywnie uczestniczyć w rywalizacji pomiędzy krajowymi i zagranicznymi ośrodkami akademickimi. Jednym z kryteriów oceny uniwersytetów staje się ich widoczność w Internecie. To właśnie rosnące znaczenie sieci w procesie zdobywania informacji oraz wiedzy powoduje, że widoczność w wyszukiwarkach wyników badań naukowych oraz ich autorów przekłada się bezpośrednio na zwiększenie znaczenia i prestiżu uczelni. Zagraniczni studenci i badacze swoją wiedzę o danej jednostce naukowej w dużej mierze czerpią właśnie z Internetu. Inwestycje w Otwarty Dostęp mogą pozwolić na zwiększenie wpływu i reputacji Uniwersytetu Jagiellońskiego w świecie naukowym. Należy pamiętać, iż światowej klasy placówki akademickie rozpoczęły już działalność w oparciu o Otwarte Mandaty (Harvard University, and MIT, Stanford University, University College London, ETH Zürich)⁹.

⁸ Ekspertyza przygotowana przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 191.

⁹ Spis instytucji, w tym uniwersytetów można znaleźć pod adresem <http://roarmap.eprints.org/> (dostęp 13.01.2014).

V. Znaczenie Otwartego Dostępu dla społeczeństwa polskiego i europejskiego

Nie można zapominać, że Uniwersytet Jagielloński jest uczelnią publiczną, finansowaną w głównej mierze z środków budżetu państwa. Można przyjąć, że podatnicy mają prawo uzyskać dostęp do wyników badań i prac naukowych powstałych dzięki finansowaniu publicznemu. Dostęp do tak wytworzonej wiedzy jest elementem państwowej inwestycji w wiedzę, natomiast efektywne wykorzystywanie zgromadzonych w ten sposób informacji wymaga możliwie najtańszych sposobów ich dystrybucji. Uniwersytet Jagielloński dzięki zgromadzonemu kapitałowi intelektualnemu pełni istotną rolę w ekosystemie wymiany i rozwoju wiedzy w Polsce i Europie. Jednak zmiany technologiczne związane z cyfryzacją i rozwojem Internetu wymuszają na Uniwersytecie dostosowanie się do nowych form komunikacji. Wprowadzenie polityki Otwartego Dostępu pozwoli Uniwersytetowi na dostosowanie się do nowej rzeczywistości i zachowanie a nawet umocnienie swojej roli.

Otwarty Dostęp to także ogromne korzyści dla studentów, którzy dzięki dostępowi do wyników najnowszych badań i artykułów naukowych w sieci mają szansę na lepsze wykształcenie. Obecnie ograniczona dostępność powoduje, że korzystają oni z informacji, które są łatwo dostępne a nie najbardziej rzetelne i aktualne. Zasadnicze znaczenie ma także dostęp do najnowszych wyników badań dla wykładowców akademickich, aby wiedza przekazywana przez nich studentom nie dezaktualizowała się jeszcze zanim zakończy się kurs.

W aneksie nr 1 i 2 do Raportu przedstawiamy rekomendacje i Modele Otwartego Mandatu dla UJ zostały opracowane w oparciu o ww. deklaracje oraz ekspertyzę przygotowaną przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW „Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady” (Warszawa 2011). Należy jednak zaznaczyć, iż prezentowane rekomendacje i modele stanowią wynik przemyśleń autorów Raportu, powstały po przeprowadzeniu rozmów z przedstawicielami jednostek organizacyjnych UJ.

Aneks 1 do raportu OpenUJ

Wstępne rekomendacje dotyczące wprowadzenia Polityki Wolnego Dostępu na Uniwersytecie Jagiellońskim

Polityka Wolnego Dostępu składać powinna się z kilku powiązanych ze sobą elementów, do których przede wszystkim należą:

Otwarty Mandat (dalej OM):

- zasady na jakich oparty jest OM powinny być przyjęte przez społeczność Uniwersytecką w drodze głosowania. Głosowanie powinno być poprzedzone konsultacjami oraz akcją informacyjną skierowaną do osób związanych z Uniwersytetem. W dalszej części raportu zaprezentowane zostało pięć przykładowych modeli Otwartego Mandatu;
- cechą wspólną wszystkich zaprezentowanych modeli jest wprowadzenie zasady, iż wszelkie rodzaje publikacji finansowane ze środków Uniwersytetu Jagiellońskiego powinny być dostępne w ramach JBC na zasadach określonych w Otwartym Mandacie. Tą samą zasadą powinny być objęte wszystkie czasopisma i inne publikacje finansowane ze środków Uniwersytetu Jagiellońskiego. W konsekwencji w regulacjach dotyczących finansowania lub współfinansowania projektów przez UJ powinno zostać wskazane, że środki pieniężne będą przeznaczane jedynie tym wnioskodawcom, którzy zapewnią otwarty dostęp na zasadach przyjętych w Otwartym Mandacie. Otwartym dostępem nie powinny być objęte dane wrażliwe. Informacje, które ze względu na chęć uzyskania ochrony patentowej przez pewien czas muszą pozostać niejawne, zostaną objęte karencją na czas niezbędny do przeprowadzenia właściwej procedury;
- Otwarty Mandat powinien być również powiązany z programem Otwartych Wykładów, wzorowanych na rozwiązaniach przyjętych przez uczelnie zagraniczne. Uniwersytet Jagielloński powinien przygotować pilotażowy program Otwartych Wykładów, prowadzonych przez wybitnych przedstawicieli nauki związanych z uniwersytetem. Wykłady

powinny być rejestrowane i udostępniane przez JBC na zasadach przyjętych w Otwartym Mandacie. Docelowo Uniwersytet powinien rozszerzać katalog wykładów dostępnych w ramach JBC. Co istotne forma Otwartych Wykładów jest już realizowana przez Katedrę Prawa Karnego. Otwarte Wykłady powinny stać się wizytówką Uniwersytetu Jagiellońskiego, służącą upowszechnianiu wiedzy zgromadzonej w ramach działalności uniwersytetu jak i promowaniu Uniwersytetu w kraju jak i zagranicą;

- Otwarty Mandat powinien wpisywać się w strategię cyfryzacji Uniwersytetu. Jednym z elementów tej strategii powinno być zachęcanie pracowników uniwersytetu do prowadzenia swoich stron internetowych, na których można zamieszczać publikacje dostępne na zasadach Otwartego Mandatu. Takie rozwiązanie powodowałoby ułatwienie wyszukiwania poszczególnych autorów, jak i ich tekstów oraz służyło promocji uniwersytetu. Uniwersytet w takim wypadku powinien przygotować szablon takiej strony internetowej, zgodny z zasadami komunikacji wizualnej UJ i udostępnić go zainteresowanym osobom;
- w celu zapewnienia możliwości rzeczywistej realizacji Otwartego Mandatu Uniwersytet powinien skierować do krajowych wydawców stanowisko w którym przedstawiłby zasady na jakich oparty będzie Otwarty Mandat, następnie zaś podjąć z nimi stosowne rozmowy. Uniwersytet powinien również pomóc autorom związanym z uniwersytetem w negocjacjach z wydawnictwami. W tym celu powinny zostać przygotowane wzory klauzul, które powinny być zamieszczane w umowach wydawniczych, aby umożliwić realizację zasad Otwartego Mandatu przyjętych przez społeczność Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa (dalej JBC):

- ze względu na posiadaną wiedzę i doświadczenie w zakresie udostępniania treści w Internecie, JBC powinna stać się jednostką organizacyjną odpowiedzialną za wprowadzanie zasad przyjętych w ramach Otwartego Mandatu;
- podstawową funkcją JBC powinno być powadzenie repozytorium instytucjonalnego dla Uniwersytetu Jagiellońskiego, digitalizacja i udostępnianie zasobów UJ oraz koordynacja działalności bibliotek

wydziałowych w celu wprowadzenia zasad przyjętych w ramach Otwartego Mandatu;

- JBC powinna wspólnie z bibliotekami wydziałowymi opracować plan udostępniania prac licencyjnych, magisterskich oraz doktorskich poprzez JBC w ramach zasad określonych w Otwartym Mandacie;
- JBC powinna przygotować standardy przekazywania tekstów do repozytorium, zakres metadanych potrzebnych do opisu treści rozpowszechnianych za pomocą JBC oraz narzędzia umożliwiające konwertowanie treści objętych Otwartym Mandatem do formatów pozwalające na ich odczyt maszynowy (np. z formatu PDF na XML) etc.

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego (dalej WUJ):

- WUJ powinno stanowić narzędzie w ramach działalności Uniwersytetu Jagiellońskiego umożliwiające uczelni maksymalnie szeroką dystrybucję publikacji wytworzonych w ramach działalności Uniwersytetu. W sytuacji gdy wydawca nie ponosi ryzyka ekonomicznego z uwagi na środki przekazywane przez Uniwersytet Jagielloński lub autora, traci na ważności podstawowy argument podnoszony przeciwko otwartemu dostępowi do danej publikacji, jakim jest trudność w zarabianiu na takiej publikacji w sposób tradycyjny. Jednocześnie należy pamiętać, iż w modelu w którym koszty publikacji ponoszone są nie przez wydawcę a przez Uniwersytet lub autora, to interes tych ostatnich powinien być interesem dominującym. Jak się wydaje zarówno w interesie autorów takich prac jak i samego Uniwersytetu leży możliwie jak najszersza dystrybucja treści naukowych;
- ze względu na strukturę posiadanych środków na finansowanie publikacji w ramach wydawnictwa, WUJ powinno zostać przekształcone w taki sposób aby:
 - wszystkie publikacje finansowane przez Uniwersytet Jagielloński były udostępniane w Internecie za pośrednictwem JBC, na zasadach przyjętych w ramach Otwartego Mandatu;
 - jednocześnie WUJ powinien nadal prowadzić działalność tradycyjną w zakresie sprzedaży publikacji drukowanych, zarówno finansowanych przez UJ jak i pozostałych;

- z oczywistych powodów polityką Otwartego Mandatu nie będą obejmowane publikacje zagraniczne, tłumaczone przez WUJ. Jednak nawet w takich wypadkach wydawnictwo powinno podejmować negocjacje z zagranicznymi posiadaczami praw autorskich w celu uzyskania zgody udostępnianie tłumaczonych publikacji w ramach JBC.
- WUJ powinno dokonać przeglądu posiadanych praw autorskich do wydanych przez siebie w przeszłości publikacji:
 - w odniesieniu do tych publikacji, do których nie posiada stosownych praw umożliwiających rozpowszechnianie ich za pośrednictwem JBC, WUJ powinien skontaktować się z autorami takich publikacji i podjąć negocjacje mające na celu doprowadzenie do uzyskania zgody na rozpowszechnianie danego utworu za pośrednictwem JBC;
 - w przypadku posiadania stosownych praw umożliwiających rozpowszechnianie prac za pośrednictwem JBC, WUJ powinien po konsultacji z autorem, podjąć działania zmierzające do rozpoczęcia rozpowszechniania danej pracy za pośrednictwem JBC;
- w celu przekształcenia zasad funkcjonowania WUJ powinno zostać przygotowane do nowego modelu działalności wydawniczej. Władze wydawnictwa powinny zostać zobowiązane do przedstawienia w określonym czasie nowego modelu działania, który może wzorować się na modelach już funkcjonujących (m.in. model hybrydowy: płatne wersje papierowe (np. *print on demand*) oraz darmowe wersje elektroniczne, wersje „czystych e-booków” oraz płatne materiały dodatkowe – model Banku Światowego).

Wewnętrzne zasady oceny:

- zasady oceny pracowników naukowych powinny zostać w taki sposób, które powinny uwzględniać publikacje w modelu Wolnego Dostępu;
- z tego punktu widzenia istotne jest zintegrowanie programów komputerowych w ramach działalności Uniwersytetu Jagiellońskiego, tak aby automatycznie pobierały dane raz wprowadzone przez pracownika do JBC;

- w celu realizacji Otwartego Mandatu właściwa komórka organizacyjna UJ powinna przygotować szczegółowe rozwiązania prawne i techniczne umożliwiające realizację ww. elementów.

Promocja Uniwersytetu Jagiellońskiego:

- polityka Otwartego Dostępu, jak i Otwarty Mandat powinny służyć jako narzędzie promocji samego uniwersytetu, jego pracowników i ich osiągnięć. Włączenie się przez Uniwersytet Jagielloński do stale rosnącej społeczności akademickiej, której zasady oparte są na otwartym dostępie, pozwoli zachować uniwersytetowi znaczenie w epoce cyfrowej. Nie można zapominać, że dla potencjalnych kandydatów na studentów, zarówno pochodzących z Polski jak i z innych krajów, rosnące znaczenie w ocenie i wyborze przyszłej uczelni ma jej rozpoznawalność w Internecie;
- polityka promocji Uniwersytetu Jagiellońskiego powinna w głównej mierze koncentrować się na pokazywaniu kapitału intelektualnego zgromadzonego na uczelni. Dzięki uwolnieniu już zgromadzonych zasobów oraz wdrożeniu Otwartego Mandatu, Uniwersytet ma szansę być w czołówce placówek akademickich nastawionych na rozpowszechnianie wiedzy;
- w tym celu należy zobowiązać podmioty odpowiedzialne za promocję Uniwersytetu do przygotowania dokładnej strategii promocji UJ w oparciu o zasoby udostępnione za pomocą JBC na zasadach określonych w Otwartym Mandacie;
- wszystkie Treści udostępniane za pomocą JBC a objęte Otwartym Mandatem powinny być oznaczone właściwym logo Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz wskazaniem stosownej afiliacji.

Zmiany organizacyjne, prawne i techniczne w ramach Uniwersytetu Jagiellońskiego:

- wprowadzenie zasad Polityki Otwartego dostępu będzie wymagać przeprowadzenia zmian organizacyjnych, prawnych i technicznych w ramach Uniwersytetu Jagiellońskiego. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy:

- utworzenie w ramach JBC komórki ds. Otwartego Mandatu wraz z zapewnieniem środków finansowych na funkcjonowanie repozytorium instytucjonalnego;
 - zmianę zasad funkcjonowania WUJ, i stworzenie nowego modelu biznesowego opartego na zasadzie Otwartego Dostępu;
 - wyodrębnienie w przyszłości funduszy uniwersyteckich przeznaczonych na promocję i wdrażanie otwartego dostępu, w szczególności z przeznaczeniem na opłacanie prac redakcyjnych i opłat w wydawnictwach opartych na zasadzie Otwartego Dostępu;
 - włączenie jednostek odpowiedzialnych za promocję Uniwersytetu w ramy polityki Otwartego Dostępu;
 - zintegrowanie wewnętrznych systemów oceny pracowników z JBC;
 - uwzględnienie uchwały nr 5/II/2007 Senatu UJ z 28 lutego 2007 roku z późn. zm. (tekst jednolity): „Regulamin. Zasady dotyczące własności intelektualnej i ochrony prawnej dóbr intelektualnych w Uniwersytecie Jagiellońskim”, wydanej na podstawie art. 86c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.), zmian wynikających z przyjętego modelu Otwartego Mandatu;
 - uwzględnienie w Zarządzeniu nr 33 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego z 25 czerwca 2007 roku w sprawie: ustalenia zasad finansowania publikacji dydaktycznych, naukowo-dydaktycznych i naukowych oraz trybu zlecania usług wydawniczych przez jednostki organizacyjne Uniwersytetu Jagiellońskiego zmian wynikających z przyjętego modelu Otwartego Mandatu.
- szczegółowy zakres zmian, oraz kosztów wdrożenia OM, może zostać przygotowany po przeprowadzeniu formalnych konsultacji ze społecznością uniwersytecką.

Założenia wspólne dla przykładowych Modeli Otwartego Mandatu:

Prezentowane modele zostały opracowane na podstawie otwartych modeli funkcjonujących już w światowej społeczności akademickiej. Przy ich ocenie należy

jednak mieć na względzie Polską specyfikę, wynikającą z uwarunkowań kulturowych oraz prawnych. Prezentowane modele opisują kluczowe elementy otwartych mandatów, ostateczny kształt przyjętego dokumentu powinien powstać w wyniku konsultacji wewnątrz uniwersyteckiej i być przyjęty na drodze demokratycznego głosowania. Wstępne propozycje powinny być rozesłane do konsultacji przez poszczególne wydziały i inne jednostki organizacyjne Uniwersytetu Jagiellońskiego, w szczególności Bibliotekę Jagiellońską, i za jej pośrednictwem Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej, Wydawnictwu Uniwersytetu Jagiellońskiego, podmiotom odpowiedzialnym za promocję uczelni etc.

Proponowany zakres treści podlegających otwartemu mandatowi (dalej Treści OM):

- artykuły zaakceptowane przez wydawców do publikacji lub już opublikowane;
- monografie lub rozdziały w monografiach;
- pozostałe Treści OM
- tzw. szara literatura (working papers, preprinty);
- materiały edukacyjne wykorzystywane w procesie dydaktycznym (skrypty, prezentacje);
- opublikowane lub nie wyniki badań;
- oprogramowanie i bazy danych;
- inne materiały wytworzone w ramach działalności naukowo-dydaktycznej;
- materiały multimedialne;
- prace licencjackie, magisterskie oraz prace doktorskie;

W zakresie praw autorskich:

- prawa autorskie w polskim systemie prawnym dzielą się na prawa autorskie majątkowe (prawo do korzystania z utworu, prawo do rozporządzania utworem oraz prawo do wynagrodzenia) oraz prawa osobiste (m.in. prawo do autorstwa, prawo do integralności). Wprowadzenie Otwartego Mandatu wkracza w zasadzie jedynie w

autorskie prawa majątkowe. Prawa autorskie osobiste przysługują twórcy zawsze, nie podlegają one bowiem zrzeczeniu się ani zbyciu. Wprowadzenie Otwartego Mandatu w żaden sposób nie prowadzi do ograniczenia praw autorskich osobistych;

- żaden z prezentowanych modeli nie zakłada nabywania praw autorskich majątkowych od Twórców przez UJ a jedynie uzyskanie stosowanej licencji na korzystanie z utworów (patrz. Zasady Udostępniania w tabelach w załączniku nr 1 do Raportu), z zastrzeżeniem sytuacji o której mowa w wierszach oznaczonych l.p. 8.
- każdy z modeli zakłada, że prawa autorskie majątkowe zostają przy Twórcy. W przypadku przeniesienia praw autorskich majątkowych przez Twórcę na inny podmiot, umowa o przeniesienie tych praw musi pozostawać w zgodzie z przyjętym modelem, tj. umożliwiać rozpowszechnianie w Internecie przez JBC Treści OM, zgodnie z przyjętymi w modelu Zasadami Udostępniania.

Uniwersytet Jagielloński szanuje prawo wszystkich twórców do publikacji wszystkich prac naukowych w czasopismach przez nich wybranych. Jednocześnie Uniwersytet zachęca do publikowania prac naukowych w czasopismach działających w modelu wolnego dostępu:

- OM nie powinien zakazywać autorom publikowania w wydawnictwach sprzeciwiających się otwartemu dostępowi. W takim przypadku jednak warunkiem odstąpienia przez Uniwersytet Jagielloński od zasad OM powinno być podniesienie kwestii otwartego dostępu w negocjacjach z danym wydawcą, uzyskanie wyczerpującego uzasadnienia wyboru takiego wydawnictwa i wyjaśnienia, dlaczego wydawnictwo odmówiło otwartego dostępu. W takich sytuacjach należy próbować uzyskiwać zgodę wydawnictw przynajmniej na rozpowszechnianie preprintów artykułów za pośrednictwem JBC;
- jak już była o tym mowa Uniwersytet powinien wspierać autorów w negocjacjach z wydawnictwami oraz zająć oficjalne stanowisko w sprawie Otwartego Mandatu. Powinny również zostać przygotowane specjalne klauzule umowne, dzięki którym autorzy będą mogli realizować zobowiązania wynikające z Otwartego Mandatu.

Uniwersytet na wniosek zainteresowanej osoby w związku z prowadzonym postępowaniem patentowym, może przesunąć termin obowiązku zdeponowania treści OM w JBC;

metadane treści OM będą widoczne dla wszystkich użytkowników JBC od momentu Zdeponowania danej Treści OM w JBC.

Opis skrócony proponowanych Modeli Otwartego Mandatu

— Model Maksymalny (złota ścieżka, model libre) zakłada:

- obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC;
- wprowadzenie otwartego dostępu w oparciu o ścieżkę złotą, tj. poprzez zobowiązanie do publikowania wyłącznie w czasopismach opartych na otwartym dostępie;
- udostępnianie Treści OM poprzez JBC, na licencji creatives commons CC-BY, tj. w zakresie szerszym niż wynikającym z przepisów o dozwolonym użytku wynikającym z prawa autorskiego (model libre);
- nie przewiduje możliwości wprowadzenia Karencji, co oznacza, że Treść OM będzie dostępna dla użytkowników JBC wraz z chwilą jej zdeponowania, chyba że zasady Zewnętrznego Podmiotu Finansującego przewidują inny moment. W takim wypadku maksymalna karencja może wynieść od 6 do 12 miesięcy;
- wąski zakres możliwości odstąpienia od zasad opisanych w OM, chyba że wymogi Zewnętrznego Podmiotu Finansującego będą wymagały innych zasad.

— Model Optymalny Plus (złota i zielona ścieżka, model libre i gratis) zakłada:

- obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC;
- wprowadzenie otwartego dostępu w oparciu o ścieżkę złotą, tj. poprzez zobowiązanie do publikowania wyłącznie w czasopismach opartych na otwartym dostępie;
- udostępnianie poprzez JBC Treści OM:

- finansowanych przez UJ lub Zewnętrzne Podmioty Finansujące — udostępnianie Treści OM poprzez JBC, na licencji creatives commons CC-BY, tj. w zakresie szerszym niż wynikającym z przepisów o dozwolonym użytku wynikającym z prawa autorskiego (model libre), w pozostałych przypadkach model gratis;
- co do których nie uzyskano dodatkowego finansowania — w zakresie wynikającym z przepisów o dozwolonym użytku określonych w prawie autorskim
- że nie przewiduje się możliwości wprowadzenia Karencji, co oznacza, że Treść OM będzie dostępna dla użytkowników JBC wraz z chwilą jej zdeponowania, chyba że zasady Zewnętrznego Podmiotu Finansującego przewidują inny moment. W takim wypadku maksymalna karencja może wynieść od 6 do 12 miesięcy;;
- w pewnych sytuacjach przewiduje się możliwości odstąpienia od zasad opisanych w OM.

— Model Optymalny (ścieżka zielona, model gratis):

- przewiduje obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC;
- wprowadzenie otwartego dostępu w oparciu o ścieżkę zieloną, tj. poprzez publikowanie przez autorów w dowolnych czasopismach (tradycyjnych - zamkniętych oraz otwartych), pod warunkiem zachowania prawa do rozpowszechniania treści OM poprzez JBC;
- udostępnianie podmiotom trzecim poprzez JBC Treści OM jedynie w zakresie wynikającym z przepisów o dozwolonym użytku określonych w prawie autorskim (model gratis). JBC uzyskuje od Twórcy niewyłączną i nieodpłatną licencję na rozpowszechnianie Treści OM w Internecie;
- nie przewiduje możliwości wprowadzenia Karencji, co oznacza, że Treść OM będzie dostępna dla użytkowników JBC wraz z chwilą jej zdeponowania, chyba że zasady Zewnętrznego Podmiotu Finansującego przewidują inny moment. W takim wypadku maksymalna karencja może wynieść od 6 do 12 miesięcy;
- w pewnych sytuacjach przewiduje się możliwości odstąpienia od zasad opisanych w OM.

— Model Minimalny (ścieżka zielona, model gratis):

- przewiduje obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC, jedynie w zakresie tych publikacji na które Twórcy uzyskali środki finansowe od UJ;
- wprowadzenie otwartego dostępu w oparciu o ścieżkę zieloną, tj. poprzez publikowanie przez autorów w dowolnych czasopismach (tradycyjnych - zamkniętych oraz otwartych), pod warunkiem zachowania prawa do rozpowszechniania treści OM poprzez JBC;
- udostępnianie podmiotom trzecim poprzez JBC Treści OM jedynie w zakresie wynikającym z przepisów o dozwolonym użytku określonych w prawie autorskim (model gratis). JBC uzyskuje od Twórcy niewyłączną i nieodpłatną licencję na rozpowszechnianie Treści OM w Internecie;
- brak możliwości wprowadzenia Karencji, dotyczy jedynie tych publikacji na które Twórcy uzyskali środki finansowe od UJ;
- we wszystkich sytuacjach przewiduje się możliwość odstąpienia od zasad opisanych w OM.

— Model Minimalny minus (ścieżka zielona, model gratis):

- przewiduje obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC jedynie w zakresie tych publikacji na które Twórcy uzyskali środki finansowe od UJ;
- wprowadzenie otwartego dostępu w oparciu o ścieżkę zieloną tj. poprzez publikowanie przez autorów w dowolnych czasopismach (tradycyjnych - zamkniętych oraz otwartych), pod warunkiem zachowania prawa do rozpowszechniania Treści OM poprzez JBC;
- udostępnianie podmiotom trzecim poprzez JBC Treści OM jedynie w zakresie wynikającym z przepisów o dozwolonym użytku określonych w prawie autorskim (model gratis). JBC uzyskuje od Twórcy niewyłączną i nieodpłatną licencję na rozpowszechnianie Treści OM w Internecie;
- we wszystkich sytuacjach przewiduje się możliwości wprowadzenia Karencji co do wszystkich typów publikacji;
- we wszystkich sytuacjach przewiduje się możliwość odstąpienia od zasad opisanych w OM.

Aneks 2 do raportu OpenUJ

Tabele prezentujące modele Otwartego Mandatu na Uniwersytecie Jagiellońskim wraz ze słowniczkiem

[uwaga: strony zawierające tabele nie są ponumerowane]

1. Model Maksymalny (złota ścieżka, model libre)

I.p.	Rodzaje Treści OM		Obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC	Moment udostępnienia Treści OM przez JBC	Maksymalny dopuszczalny okres Karencji	Zasady Udostępniania Tekstów w JBC	Miejsce formalnej publikacji	Możliwość odstępiania od zasad OM	
	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe przysługują Twórcy								
	Twórca	Finansowanie							
1.	Pracownik UJ	UJ	Obowiązek zdeponowania niezwłocznie, najpóźniej w terminie 3 dni od Wytworzenia Treści OM. Uniwersytet na wniosek zainteresowanej osoby w związku z prowadzonym postępowaniem patentowym, może przesunąć termin obowiązku zdeponowania Treści OM w JBC	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Licencja CC- BY	– Artykuły: w Czasopismach OD – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach przy założeniu ich działania w modelu OD	– Brak co do publikacji w WUJ; – W przypadku pozostałych możliwość odstępiania na uzasadniony wniosek Twórcy, po negocjacjach w wydawnictwie (przynajmniej zgoda na publikacje preprintów)	
2.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	UJ		Wraz z momentem zdeponowania, chyba że zasady Podmiotu Finansującego przewidują inny termin udostępnienia, jednak w każdym przypadku nie dłuższy niż maksymalny dopuszczalny okres Karencji.	6 miesięcy. W przypadku publikacji Treści OM w kwartalnikach i rocznikach 12 miesięcy.	Licencja CC-BY, chyba że zasady Innego Podmiotu Finansującego przewidują inne zasady udostępniania	– Artykuły: w Czasopismach OD – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach przy założeniu ich działania w modelu OD chyba, że zasady określone przez ZPF wskazują inne miejsce formalnej publikacji	Brak, chyba, że zasady Zewnętrznego podmiotu Finansującego określają inaczej	
3.	Pracownik UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)							
4.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)							

5.	Pracownik UJ	Brak podmiotu finansującego		Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Licencja CC- BY	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w Czasopismach OD – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach przy założeniu ich działania w modelu OD 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak co do publikacji w WUJ; – W przypadku pozostałych możliwość odstąpienia na uzasadniony wniosek Twórcy, po negocjacjach w wydawnictwem (przynajmniej zgoda na publikacje preprintów)
6.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Brak podmiotu finansującego						
Studenci studiów I- III stopnia								
7.	Studenci studiów I- III stopnia	W terminie 3 dni od dnia obrony danej pracy dyplomowej.	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	<p>Twórca, po obronie dyplomowej pracy udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnienie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego¹.</p>	Prace dyplomowe studentów studiów I-III stopnia (licencjackie, magisterskie, doktorskie).	Udostępnienie następuje za zgodą studenta, uzyskaną po obronie.	

¹ Taki model jest konieczny ze względu na ograniczenia wynikające z ustawy o prawie autorskim.

	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ						
8.	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ	<ul style="list-style-type: none"> – W zakresie Treści OM co do których UJ nabył autorskie prawa majątkowe, obowiązek zdeponowania od chwili przyjęcia OM. – W zakresie Treści OM co do których UJ nabędzie prawa autorskie majątkowe, obowiązek zdeponowania od chwili nabycia praw, nie później niż w terminie 14 dni od nabycia. 	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Licencja CC- BY	X	Brak

2. Model Optymalny Plus (złota i zielona ścieżka, model libre i gratis)

I.p.	Rodzaje Treści OM		Obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC	Moment udostępnienia Treści OM przez JBC	Maksymalny dopuszczalny okres Karencji	Zasady Udostępniania Tekstów w JBC	Miejsce formalnej publikacji	Możliwość odstępiania od zasad OM
	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe przysługują Twórcy							
	Twórca	Finansowanie						
1.	Pracownik UJ	UJ	Obowiązek zdeponowania niezwłocznie, najpóźniej w terminie 3 dni od Wytworzenia Treści OM. Uniwersytet na wniosek zainteresowanej osoby w związku z prowadzonym postępowaniem patentowym, może przesunąć termin obowiązku zdeponowania Treści OM w JBC	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Licencja CC- BY	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w Czasopismach OD – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach przy założeniu ich działania w modelu OD 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak co do publikacji w WUJ; – W przypadku pozostałych możliwość odstępiania na uzasadniony wniosek Twórcy, po negocjacjach w wydawnictwie (przynajmniej zgoda na publikację preprintów)
2.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	UJ		Wraz z momentem zdeponowanie, chyba że zasady Podmiotu Finansującego przewidują inny termin udostępnienia, jednak w każdym przypadku nie dłuższy niż maksymalny dopuszczalny okres Karencji.	6 miesięcy. W przypadku publikacji Treści OM w kwartalnikach i rocznikach 12 miesięcy.	Licencja CC- BY, chyba że zasady Innego Podmiotu Finansującego przewidują inne zasady udostępniania	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w Czasopismach OD – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach przy założeniu ich działania w modelu OD chyba, że zasady określone przez ZPF wskazują inne miejsce formalnej publikacji	Brak, chyba, że zasady Zewnętrznego podmiotu Finansującego określają inaczej
3.	Pracownik UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)						
4.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)						

5.	Pracownik UJ	Brak podmiotu finansującego		Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w Czasopismach OD – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach przy założeniu ich działania w modelu OD 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak co do publikacji w WUJ; – W przypadku pozostałych możliwość odstąpienia na uzasadniony wniosek Twórcy, po negocjacjach w wydawnictwem (przynajmniej zgoda na publikacje preprintów)
6.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Brak podmiotu finansującego		Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w Czasopismach OD – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach przy założeniu ich działania w modelu OD 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak co do publikacji w WUJ; – W przypadku pozostałych możliwość odstąpienia na uzasadniony wniosek Twórcy, po negocjacjach w wydawnictwem (przynajmniej zgoda na publikacje preprintów)
Studenci studiów I- III stopnia								
7.	Studenci studiów I- III stopnia		W terminie 3 dni od dnia obrony danej pracy dyplomowej.	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca, po obronie dyplomowej pracy udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego ² .	Prace dyplomowe studentów studiów I-III stopnia (licencjackie, magisterskie, doktorskie).	Udostępnienie następuje za zgodą studenta, uzyskaną po obronie.

² Taki model jest konieczny ze względu na ograniczenia wynikające z ustawy o prawie autorskim.

	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ						
8.	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ	<ul style="list-style-type: none"> – W zakresie Treści OM co do których UJ nabył autorskie prawa majątkowe, obowiązek deponowania od chwili przyjęcia OM. – W zakresie Treści OM co do których UJ nabędzie prawa autorskie majątkowe, obowiązek zdeponowania od chwili nabycia praw, nie później niż w terminie 14 dni od nabycia. 	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Licencja CC- BY	X	Brak

3. Model Optymalny (ścieżka zielona, model gratis)

I.p.	Rodzaje Treści OM		Obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC	Moment udostępnienia Treści OM przez JBC	Maksymalny dopuszczalny okres Karencji	Zasady Udostępniania Tekstów w JBC	Miejsce formalnej publikacji	Możliwość odstępiania od zasad OM
	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe przysługują Twórcy							
	Twórca	Finansowanie						
1.	Pracownik UJ	UJ	Obowiązek zdeponowania niezwłocznie, najpóźniej w terminie 3 dni od Wytworzenia Treści OM.	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w dowolnych czasopismach, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC 	Możliwość odstępiania na wniosek uzasadniony Twórcy w odniesieniu do danej Treści OM
2.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	UJ		Uniwersytet na wniosek zainteresowanej osoby w związku z prowadzonym postępowaniem patentowym, może przesunąć termin obowiązku zdeponowania Treści OM w JBC	Wraz z momentem zdeponowania, chyba że zasady Podmiotu Finansującego przewidują inny termin udostępnienia, jednak w każdym przypadku nie dłuższy niż maksymalny dopuszczalny okres Karencji.	6 miesięcy. W przypadku publikacji Treści OM w kwartalnikach i rocznikach 12 miesięcy.	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w dowolnych czasopismach, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC
3.	Pracownik UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)						
4.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)						

5.	Pracownik UJ	Brak podmiotu finansującego		Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	– Artykuły: w dowolnych czasopiśmiech, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC	Możliwość odstąpienia na wniosek uzasadniony Twórcy w odniesieniu do danej Treści OM
6.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Brak podmiotu finansującego						
Studenci studiów I- III stopnia								
7.	Studenci studiów I- III stopnia		W terminie 3 dni od dnia obrony danej pracy dyplomowej.	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca, po obronie dyplomowej pracy udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego ³ .	Prace dyplomowe studentów studiów I-III stopnia (licencjackie, magisterskie, doktorskie).	Udostępnienie następuje za zgodą studenta, uzyskaną po obronie.

³ Taki model jest konieczny ze względu na ograniczenia wynikające z ustawy o prawie autorskim.

	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ						
8.	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ	<ul style="list-style-type: none"> – W zakresie Treści OM co do których UJ nabył autorskie prawa majątkowe, obowiązek deponowania od chwili przyjęcia OM. – W zakresie Treści OM co do których UJ nabędzie prawa autorskie majątkowe, obowiązek zdeponowania od chwili nabycia praw, nie później niż w terminie 14 dni od nabycia. 	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Licencja CC- BY	X	Brak

4. Model Minimalny (ścieżka zielona, model gratis):

I. p.	Rodzaje Treści OM		Obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC	Moment udostępnienia Treści OM przez JBC	Maksymalny dopuszczalny okres Karencji	Zasady Udostępniania Tekstów w JBC	Miejsce formalnej publikacji	Możliwość odstąpienia od zasad OM
	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe przysługują Twórcy							
	Twórca	Finansowanie						
1.	Pracownik UJ	UJ	Obowiązek zdeponowania niezwłocznie, najpóźniej w terminie 3 dni od Wytworzenia Treści OM. Uniwersytet na wniosek zainteresowanej osoby w związku z prowadzonym postępowaniem patentowym, może przesunąć termin obowiązku zdeponowania Treści OM w JBC	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w dowolnych czasopismach, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC 	Możliwość odstąpienia na wniosek uzasadniony Twórcy w odniesieniu do danej Treści OM
2.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	UJ						
3.	Pracownik UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)	Możliwość zdeponowania w JBC przez Twórcę, chyba że Zewnętrzny Podmiot Finansujący określi inaczej	Wraz z momentem zdeponowania, chyba że zasady Podmiotu Finansującego przewidują inny termin udostępnienia.	6 miesięcy. W przypadku publikacji Treści OM w kwartalnikach i rocznikach 12 miesięcy.	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w dowolnych czasopismach, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC 	Możliwość odstąpienia na wniosek uzasadniony Twórcy w odniesieniu do danej Treści OM
4.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)						

							publikacji	określają inaczej
5.	Pracownik UJ	Brak podmiotu finansującego	Możliwość zdeponowania w JBC przez Twórcę	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w dowolnych czasopismach, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC 	Możliwość odstąpienia na wniosek uzasadniony Twórcy w odniesieniu do danej Treści OM
6.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Brak podmiotu finansującego						
Studenci studiów I- III stopnia								
7.	Studenci studiów I- III stopnia		W terminie 3 dni od dnia obrony danej pracy dyplomowej.	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca, po obronie dyplomowej pracy udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego ⁴ .	Prace dyplomowe studentów studiów I-III stopnia (licencjackie, magisterskie, doktorskie).	Udostępnienie następuje za zgodą studenta, uzyskaną po obronie.

⁴ Taki model jest konieczny ze względu na ograniczenia wynikające z ustawy o prawie autorskim.

	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ						
8.	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ	<ul style="list-style-type: none"> – W zakresie Treści OM co do których UJ nabył autorskie prawa majątkowe, obowiązek deponowania od chwili przyjęcia OM. – W zakresie Treści OM co do których UJ nabędzie prawa autorskie majątkowe, obowiązek zdeponowania od chwili nabycia praw, nie później niż w terminie 14 dni od nabycia. 	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Licencja CC- BY	X	Brak

5. Model Minimalny minus (ścieżka zielona, model gratis):

I.p.	Rodzaje Treści OM		Obowiązek zdeponowania Treści OM w JBC	Moment udostępnienia Treści OM przez JBC	Maksymalny dopuszczalny okres Karencji	Zasady Udostępniania Tekstów w JBC	Miejsce formalnej publikacji	Możliwość odstąpienia od zasad OM
	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe przysługują Twórcy							
	Twórca	Finansowanie						
1.	Pracownik UJ	UJ						
2.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	UJ	Obowiązek zdeponowania Treści OM przez Twórcę niezwłocznie, najpóźniej w terminie 3 dni od ich Wytworzenia. Uniwersytet na wniosek zainteresowanej osoby w związku z prowadzonym postępowaniem patentowym, może przesunąć termin obowiązku zdeponowania Treści OM w JBC	Wraz z momentem zdeponowania . Na wniosek Twórcy zostaje wprowadzony okres Karencji.	6 miesięcy. W przypadku publikacji Treści OM w kwartalnikach i rocznikach 12 miesięcy.	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treści w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Artykuły: w dowolnych czasopismach, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe Treści OM, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC 	Możliwość odstąpienia na uzasadniony wniosek Twórcy w odniesieniu do danej Treści OM

3.	Pracownik UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)	Możliwość zdeponowania w JBC przez Twórcę, chyba że Zewnętrzny Podmiot Finansujący określi inaczej.	Wraz z momentem zdeponowania, chyba że zasady Zewnętrznego Podmiotu Finansującego przewidują inny termin udostępnienia.	Twórca, po konsultacji z Zewnętrznym Podmiotem Finansującym określa długość okresu Karencji.	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treść w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	– Artykuły: w dowolnych czasopismach, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC chyba, że zasady określone przez ZPF wskazują inne miejsce formalnej publikacji	Możliwość odstąpienia na wniosek Twórcy w odniesieniu do danej Treści OM chyba, że zasady Zewnętrznego podmiotu Finansującego określają inaczej	
4.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Zewnętrzny Podmiot Finansujący (m.in. NCN, NCBiR)							
5.	Pracownik UJ	Brak podmiotu finansującego	Możliwość zdeponowania w JBC przez Twórcę	Wraz z momentem zdeponowania. Na wniosek Twórcy zostaje wprowadzony okres Karencji	Twórca określa długość okresu Karencji.	Twórca udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treść w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego	– Artykuły: w dowolnych czasopismach, pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC – Monografie: w Wydawnictwie UJ – Pozostałe, w wybranych przez Twórcę miejscach pod warunkiem zachowania prawa UJ do rozpowszechniania Treści OM w JBC	Możliwość odstąpienia na wniosek uzasadniony Twórcy w odniesieniu do danej Treści OM	
6.	Osoba niebędąca Pracownikiem UJ	Brak podmiotu finansującego							
Studenci studiów I- III stopnia									
7.	Studenci studiów I- III stopnia		W terminie 3 dni od dnia obrony danej pracy dyplomowej.	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Twórca, po obronie dyplomowej pracy udziela UJ niewyłącznej i nieodpłatnej licencji na rozpowszechnianie Treści OM w JBC. JBC udostępnia treść w granicach dozwolonego użytku wynikającego z prawa autorskiego ⁵ .	Prace dyplomowe studentów studiów I-III stopnia (licencjackie, magisterskie, doktorskie).	Udostępnienie następuje za zgodą studenta, uzyskaną po obronie.	

⁵ Taki model jest konieczny ze względu na ograniczenia wynikające z ustawy o prawie autorskim.

	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ						
8.	Treści OM do których prawa autorskie majątkowe należą do UJ	<ul style="list-style-type: none"> – W zakresie Treści OM co do których UJ nabył autorskie prawa majątkowe, obowiązek deponowania od chwili przyjęcia OM. – W zakresie Treści OM co do których UJ nabędzie prawa autorskie majątkowe, obowiązek zdeponowania od chwili nabycia praw, nie później niż w terminie 14 dni od nabycia. 	Wraz z momentem zdeponowania	Brak	Licencja CC- BY	X	Brak

Słowniczek pojęć i skrótów:

Dostęp Gratis – darmowy i otwarty dostęp – rozpowszechnianie utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technicznie korzystania z nich zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych wyjątkach przewidzianych w przepisach prawa⁶.

Dostęp Libre - wolny i otwarty dostęp - rozpowszechnianie utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym wraz z udzieleniem każdemu licencji na nieograniczone, nieodpłatne i niewyłączne korzystanie z nich oraz z ich ewentualnych opracowań; licencja może zawierać postanowienia nakładające na korzystającego zobowiązania nie naruszające istoty uprawnienia do nieograniczonego, nieodpłatnego i niewyłącznego korzystania, takie jak obowiązek przekazania odbiorcy informacji o twórcy, producencie lub wydawcy, przedmiocie licencji oraz o jej postanowieniach, lub obowiązek udostępnienia odbiorcom przedmiotu licencji lub jego opracowania na takiej samej licencji⁷.

Finansowanie UJ – sytuacja, w której Twórca uzyskuje środki pieniężne związane z daną Treścią OM od Uniwersytetu Jagiellońskiego. W przypadku, w którym środki pieniężne przekazane przez UJ stanowią mniej niż 50% sumy wszystkich środków związanych z daną Treścią OM, stosuje się zasady takie, jak w przypadku, w którym finansującym jest Zewnętrzny podmiot Finansujący.

JBC – Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa.

Licencja CC- BY – licencja Creative Commons, która pozwala na kopiowanie, zmienianie, remiksowanie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa. Korzystanie z utworów na licencji CC-BY daje użytkownikowi szersze prawa, niż te wynikające z przepisów o dozwolonym użytku.

Metadane – dane służące do opisu Treści OM, m.in. tytuł, autor, afiliacja, nazwa publikatora, etc. Dokładny zakres metadanych zostanie uzgodniony z JBC.

Model OD – modele oparte na zasadach otwartego dostępu.

Osoba niebędąca Pracownikiem UJ – osoba, która wykonuje, lub ma wykonywać na rzecz Uniwersytetu określone czynności na podstawie innej niż stosunek pracy, w szczególności na podstawie umowy o dzieło, umowy zlecenia lub umowy podobnej do umowy zlecenia i w ramach swoich zobowiązań stworzyła Treść OM.

Pracownik UJ- osoba pozostająca w stosunku pracy z Uniwersytetem.

Twórca - osoba, która stworzyła Treść OM.

⁶ Definicja zaproponowana w ekspertyzie przygotowanej przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 264.

⁷ Definicja zaproponowana w ekspertyzie przygotowanej przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 264.

Wytworzenie Treści OM – moment w którym **zdaniem Twórcy** dana Treść OM nadaje się do upublicznienia, nie później jednak niż w momencie przyjęcia danej Treści OM do publikacji przez wydawcę lub publikacji. Treści poddane recenzji należy oznaczyć jako „Recenzowane”.

Zasady udostępniania Treści OM przez JBC – zasady na jakich JBC udostępnia Treści OM swoim użytkownikom.

Zdeponowanie Treści OM w JBC – przekazanie pełnego tekstu do JBC wraz z metadanymi. Metadane dostępne są wszystkich użytkowników od momentu zdeponowania tekstu.

Zielona droga- sposób udostępniania publikacji i wyników badań w otwartym dostępie za pośrednictwem otwartych archiwów i repozytoriów. Za ich pośrednictwem w sieci znaleźć się mogą zarówno teksty niepublikowane i nierecenzowane (preprinty), jak i te, które przeszły już proces recenzji i zostały zaakceptowane do druku (postprinty). Sposób ten wybierają autorzy, którzy mają zamiar publikować w uznanych tradycyjnych czasopismach, a jednocześnie chcą zwiększyć zasięg swojej publikacji⁸.

Złota droga – odnosi się do publikowania recenzowanych artykułów przez otwarte czasopisma naukowe. W większości przypadków prawa autorskie do tekstów pozostają własnością autorów, jednak stopień otwartości czasopism nie jest tu jednakowy. Część z nich udostępnia w OD wszystkie materiały bez opóźnień, niektóre pozwalają autorom na archiwizację postprintów, inne zaś wyrażają zgodę na pełną autoarchiwizację⁹.

Zewnętrzny Podmiot Finansujący (ZPF) – dowolny podmiot prawny, niepowiązany z Uniwersytetem Jagiellońskim, który przekazuje Twórcy środki pieniężne związane z daną Treścią OM.

⁸ Podaję za ekspertyzą przygotowaną przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 169.

⁹ Podaję za ekspertyzą przygotowaną przez zespół ICM UW pod kierownictwem M. Niezgódki na zlecenie MNiSW, pt. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe, a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa 2011, s. 172.

Aneks 3 do raportu OpenUJ

Sprawozdanie z realizacji zadania pierwszego — konsultacji wewnątrz UJ

Niniejszy aneks krótko podsumowuje realizację pierwszego zadania. Zainicjowało zorganizowane 25 października 2012

- **spotkanie robocze** w którym udział wzięli m.in.: prorektor UJ ds. rozwoju prof. dr hab. Maria Jolanta Flis; prorektor UJ ds. badań naukowych i funduszy strukturalnych prof. dr hab. Stanisław Kistryn, dr hab. Maria Próchnicka prodziekan Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ, mgr Łukasz Mesek (Jagiellońska Bibliotek Cyfrowa), mgr Łukasz Kocój (dyrektor Wydawnictwa UJ), dr Piotr Prokopowicz, dr Alek Talkowski (Centrum Cyfrowe), dr Piotr Wasilewski oraz dr Matusz Klinowski. Podczas spotkania zaprezentowaliśmy ogólną koncepcję projektu oraz wysłuchaliśmy opinii zaproszonych gości. Były one dla nas ważne i przygotowały do rozmów z przedstawicielami Wydziałów i jednostek UJ, uwrażliwiając także na odmienne problemy wynikające z polityki otwartości w obrębie poszczególnych dyscyplin naukowych. Następnie rozpoczęliśmy

- **serię spotkań z przedstawicielami i przedstawicielkami wybranych wydziałów UJ oraz Towarzystwem Doktorantów UJ.**

W spotkaniach udział wzięli: prof. dr hab. Anna Łebkowska, Prodziekan Wydziału Polonistyki; dr hab. Jarosław Górniak, Dziekan Wydziału Filozoficznego; dr hab. Maria Próchnicka, Prodziekan Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej; prof. dr hab. Andrzej Warczak, prof. dr hab. Jarosław Koperski, dr hab. Zdzisław Golda, dr hab. Jerzy Zachorowski, prof. UJ, dziekani Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej; mgr Maria Pawłowska szefowa Biblioteki Wydziału Fizyki,

Astronomii i Informatyki Stosowanej; dr hab. Elżbieta Górską, prof. UJ, Dziekan Wydziału Filologicznego; dr hab. Andrzej Elimes, Prodziekan Wydziału Chemii; prof. dr hab. Bogdan Szlachta, dr hab. Andrzej Dudek, prof. UJ Dziekani Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych; prof. dr hab. Jan Świącz, Dziekan Wydziału Historycznego; prof. dr hab. Wojciech Francisz, Dziekan Wydziału Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii; prof. dr hab. Zdzisław Mach, Pełnomocnik Rektora UJ ds. współpracy międzynarodowej oraz mgr Karolina Dukała, prezes Towarzystwa Doktorantów UJ.

Większość propozycji przedstawionych naszym rozmówcom (patrz punkty II-V Raportu) została przyjęta przychylnie, pojawiły się jednak rozmaite uwagi i wątpliwości. Opinie podzieliliśmy na dwie grupy: te podzielające założenia polityki otwartości oraz te wyrażające wątpliwości dotyczące otwartości w nauce. Osobną kwestią, która pojawiała się podczas każdego z naszych spotkań jest sposób funkcjonowania Wydawnictwa UJ. Z tego powodu jednostce tej poświęcimy osobny akapit.

W pierwszym przypadku odnotowaliśmy wysokie zainteresowanie system licencji creative commons. Nasi rozmówcy w większości przypadków zgadzali się z koncepcją upowszechnienia dorobku naukowego UJ dzięki włączeniu wyników badań prowadzonych na naszej uczelni do domeny publicznej. Szczególnym przypadkiem są nauki fizyczne, gdzie tzw. otwarty dostęp funkcjonuje od lat 80. ub. wieku w postaci obiegu preprintów, których repozytoria działają w sposób całkowicie otwarty. Pojawiały się także głosy, że otwarta digitalizacja zasobów uczelni będzie sprzyjać szybkiemu rozpowszechnieniu rezultatów badań oraz ich weryfikacji. Podnoszono ponadto argument wzrostu cytowalności oraz rozpoznawalności tekstu/autora, który swobodnie udostępnia swoje teksty umieszczając je online. Z naszych rozmów wynika, że są to jednak działania nieskoordynowane tzn. poszczególni pracownicy korzystają z rozmaitych repozytoriów takich jak academia.edu lub scribd.com tworząc indywidualne konta. Prowadzi to niestety do rozproszenia dorobku uczelni, a w konsekwencji badanie te nie pracują na popularność Uniwersytetu. Okazuje się, że słabo znanym i rozpoznawalnym jest macierzyste repozytorium UJ Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa. Przy tej okazji pojawiły się głosy sugerujące, że dodanie przez pracownika UJ dokumentu do bazy JBC powinno umożliwić szybki eksport danych

bibliograficznych na potrzeby takie jak parametryczna ankieta jednostki naukowej lub pracownika. Trwająca integracja systemów informatycznych UJ jest szansą na realizację tego postulatu, wymaga jednak zwiększonej pracy i nakładów finansowych.

Nasi rozmówcy zwrócili także uwagę na dwie ważne kwestie. Po pierwsze istnieje duże zapotrzebowanie na szkolenia dla pracowników i doktorantów, przybliżające zasady publikowania prac naukowych na otwartej licencji. Pozwolą rozwiązać wątpliwości oraz przedstawić korzyści wynikające z udostępniania dorobku w domenie publicznej. Po drugie, uczelnia posiada wykwalifikowaną kadrę (zwl. bibliotekoznawców, naukoznawców oraz polonistów o spec. edytorskiej), których wiedza oraz umiejętności mogą w znaczący sposób wspomóc te działania. Pojawiły się przy tej okazji propozycje, aby premiować pracowników, którzy decydują się na udostępnianie wyników prowadzonych badań: działania takie miałyby charakter zachęcający, a nie przymuszający. Z prowadzonych przez nas rozmów wyłoniły się odmienne kultury obiegu wiedzy akademickiej, które realizują się poprzez: a) publikacje w czasopismach (nauki ścisłe, przyrodnicze i o życiu), publikacje w czasopismach i monografiach (nauki społeczne), publikacje w monografiach (nauki humanistyczne). Nie jest to oczywiście zaskakujące, ale wymusza stworzenie takich rekomendacji, które uwzględnią tę specyfikę. Pojawiły się ponadto głosy zachęcające do całkowitej rezygnacji z formy druku (co ma miejsce w przypadku czasopism) i przejście na wersję cyfrową. Oznacza to zmniejszenie się roli wydawnictw (które powinny zapewnić odpowiednią promocję i dystrybucję) i przesunięcie akcentu na proces redakcji tekstu, co zmniejsza znacząco koszty publikowania. Prawie wszyscy nasi rozmówcy podkreślali, że wprowadzane zmiany powinny mieć charakter ogólnouniwersytecki. W niektórych opiniach, zwłaszcza ze strony przedstawicieli nauk humanistycznych, pojawiły się głosy o potrzebie lobbingu na poziomie ministerialnym.

Podczas naszych spotkań pojawiły się także rozmaite wątpliwości.

Najczęściej pojawiającą się kwestią była obawa o naruszenia praw autorskich osobistych (np. plagiat), brak kontroli nad losem udostępnionych materiałów oraz wykorzystanie upubliczniczonych zasobów (np. sylabusów lub skryptów zajęć) przez osoby/instytucje spoza UJ. Drugą, prawdopodobnie ważniejszą kwestią jest parametryczny system oceny nauki, intensywnie forsowany przez poprzednie

kierownictwo MNiSW, będący ponadto podstawą finansowania nauki. Tym samym ponownie daje o sobie znać problem różnych kultury obiegu wiedzy akademickiej. Dla przedstawicieli części nauk ścisłych, chociaż sam postulat otwartego dostępu jest przekonujący, priorytetem jest publikowanie wyników badań w czasopismach o wysokim współczynniku ImpactFactor. Czasopisma te należą do większych koncernów wydawniczych, które nie udostępniają swoich treści nieodpłatnie, jednakże publikowanie w nich jest premiowane w obecnym systemie oceny dorobku naukowego. Inaczej mówiąc, publikowanie w systemie otwartym ma sens i jest opłacalne naukowo tylko pod warunkiem, że zasada taka stosuje się do wszystkich uczestników debaty akademickiej (dotyczy to zwłaszcza nauk ścisłych i przyrodniczych). W przeciwnym razie autorzy, którzy decydują się upowszechniać wyniki swoich badań na licencji otwartej, nie uzyskują odpowiedniej gratyfikacji punktowej, ponieważ czasopisma o najwyższej ocenie parametrycznej udostępniają swoje treści prawie wyłącznie odpłatnie.

Otwartość w nauce nie wiąże się jednak wyłącznie z procesem publikowania wyników badań. Osobną, a równie istotną kwestią jest finansowanie bibliotek oraz utrzymywanie archiwów, należących do i finansowanych przez poszczególne jednostki UJ (np. Wydziały). Zasoby te udostępniane są często wszystkim zainteresowanym, jednak ich finansowanie przerzucane jest na konkretne jednostki uniwersytetu. W konsekwencji ponoszą one koszty, chociaż z ich działalności/zasobów korzysta cała społeczność uniwersytecka. Odpowiedzią na ten problem powinna być jednolita polityka finansowania zakupu, dostępu i utrzymywania uniwersyteckich zasobów wiedzy.

Ostatnią kwestią, która pojawiała się we wszystkich rozmowach jest działalność Wydawnictwa UJ. Na chwilę obecną WUJ specjalizuje się w publikowaniu monografii, podręczników oraz czasopism naukowych, głównie w obszarze nauk społecznych i humanistycznych. Nasi rozmówcy zwracali uwagę na następujące newralgiczne aspekty współpracy: wysokie koszty wydawnicze, słaba dystrybucja, brak promocji, brak przygotowania dla obsługi niektórych dziedzin nauk (np. nauki fizyczne). Zasadniczym problemem wydaje się jednak polityka wydawnictwa, które funkcjonuje na zasadach niezależnej firmy. W przekonaniu autorów niniejszego opracowania oraz wielu naszych rozmówców Wydawnictwo UJ powinno być narzędziem uczelni do realizacji misji badawczej oraz kształtowania

polityki edukacyjnej. W obecnym modelu wydawnictwo działa niejako na zewnątrz uczelni (prowadzi własną politykę wydawniczą), chociaż utrzymywane jest dzięki dotacjom uniwersyteckim (oraz ministerialnym). Pojawiły się także głosy o braku współpracy pomiędzy BJ oraz JBC. Wydaje się, że problem ten wynika przede wszystkim z nastawienia wydawnictwa na publikacji drukowane oraz zapewnione strumienie finansowania. Nasi rozmówcy zasugerowali w tej kwestii kilka rozwiązań: udostępnianie cyfrowej wersji publikacji w obrębie sieci uniwersyteckiej lub rezygnacja z wydań papierowych na rzecz ebooków. Pojawiły się także bardziej radykalne głosy sugerujące, że wydawnictwa finansowane ze środków publicznych, do których WUJ skutecznie nabył prawa majątkowe powinny być dostępne na zasadzie wolnej licencji. Zebrane przez nas opinie pozwalają na sformułowanie kilku rekomendacji dot. działalności wydawnictwa:

Wydawnictwo powinno być narzędziem realizacji polityki uczelni, a nie niezależnym bytem;

należy zbadać stan finansowania wydawnictwa – jakie wypracowuje zyski, ile otrzymuje dotacji, z jakich źródeł, komu płaci za publikacje i kto płaci jemu;

należy zbadać jaki wpływ na finanse uczelni miałyby zmiany w wydawnictwie (pamiętając, że WUJ nie ma zarabiać na uczelnię, a udostępniać wiedzę);

WUJ nie powinien stosować polityki, która pozbawia autorów praw do rozporządzania własną pracą – brak promocji oraz dystrybucji sprawia, że dzieła stają się faktycznie niedostępne już w momencie ich wydania, a autor nie może samodzielnie podjąć działań na rzecz poprawy tej sytuacji poprzez publikację w sieci. Sytuacja jest tym gorsza, że mowa o badaniach i publikacjach finansowanych z zewnętrznych funduszy, a nie funduszu WUJ. Jednostka ta za faktyczne wydrukowanie rezultatów badań prowadzonych w obrębie uczelni przejmuje całość praw majątkowych do utworu. Polityka taka jest szkodliwa nie tylko dla naukowców, ale przede wszystkim uderza bezpośrednio w sam Uniwersytet;

należy zweryfikować cenniki i politykę WUJ w zakresie udostępniania rzeczy na CC. Pomimo tego, że wydanie e-publicacji jest kilkakrotnie tańsze, nie odzwierciedlają tego propozycje umów z naukowcami; wręcz przeciwnie, jest to dodatkowo płatna usługa.

Na zakończenie chcemy podkreślić, że model OA nie jest sprzeczny z komercyjnym działaniem wydawnictwa UJ. Dostępność prac w sieci nie wpłynie negatywnie na

sprzedaż pozycji, które i tak są obecnie trudno dostępne. Udostępnienie zasobów WUJ może jednak stać się narzędziem promocji popularnych wydawnictw jak np. tłumaczenia. Polityka OA z pewnością efektywnie i trwale zwiększy popularność oraz cytowalność badań prowadzonych na UJ, a tym przyczyni się do budowy mocnego kapitału kulturowego naszej uczelni.